
A bevándorló munkások és az amerikai Nyugat modernizációja

Nevezzük akár modernizációnak, akár második ipari forradalomnak, a XIX. század utolsó évtizedeiben zajló rohamos fejlődés gyökeresen átalakította a gazdasági és társadalmi viszonyokat Európában és az Egyesült Államokban egyaránt. A modernizáció nyomán sok országban, köztük Magyarországon is háttérbe szorult a mezőgazdaság, mint elsődleges megélhetési forrás, és a felszabaduló munkaerő a városok felé özönlött. Ez történt Budapesten is az 1870-es évektől. Azonban a nagyvárosok sem tudták ezt a hirtelen keletkezett embertömeget gyorsan felszívni, így az 1880-as évektől évről-évre növekvő méreteket öltött a tengeren túlra, főleg az Egyesült Államokba való elvándorlás. Az USA-ba özönlő olcsó munkaerőt pedig tárt karokkal fogadta a végtelennek tűnő fejlődési kapacitással rendelkező fiatal nemzet, erről tetemes mennyiségű szakirodalom létezik. Kevésbé kutatott viszont a nemzetközi szakirodalomban az Egyesült Államok 1880-as évek előtti bevándorlásának, illetve bevándorló munkásainak története. Az itt bemutatott kötet azoknak a többségében íreknek, kínaiaknak, mormonoknak és már amerikai születésűeknek a történetét mondja el, akiknek kétkezi munkája valóra váltotta az USA egész kontinensre kiterjedő birodalomról alkotott álmait.

*Ryan Dearing*er kissé nyers hangzású, „A fejlődés mocska” címet viselő könyvével arra vállalkozott, hogy társadalomtörténeti szemszögből közelítse meg a bevándorlás és a modernizáció kérdéseit. A kötet azt vizsgálja, hogy hogyan vettek részt a különböző nemzetekből származó bevándorlók az USA nyugati terjeszkedésének infrastrukturális kiépítésében. Másként fogalmazva a könyv azoknak a történetéről szól, akik a saját kezükkel felépítették a vasúthálózatot, amely összekötötte a „vadnyugatot” az ország többi részével, és akiknek keze munkája lehetővé tette a „civilizáció eljuttatását” (utak, csatornahálózatok, gátak, hidak építésével) nyugatra, az amerikai történetírásban oly’ nagy jelentőségű Frontier, azaz a határvonal kitolása során.¹

¹ *Frederick Jackson Turner* elmélete szerint az amerikai történelem fő mozgatórugója eleinte a határvonal (Frontier) folyamatos kifelé tolása, a nyugat felé terjeszkedés volt.

A „történelem alulnézetből” elvét követő munka az amerikai történetírásban megszokott, kissé romantizáló narratíva – azaz a fejlődés nemességének és szépségének hangsúlyozása – helyett a modernizáció csúnyábbik oldalát is megmutatja. A fejlődés (haladás) sötét oldala azt jelenti ebben az esetben, hogy éppen azok záródtak ki belőle (különböző okokból), akiknek köszönhető volt, lévén hogy saját kezükkel építették azt. A társadalom kirekesztettjei, peremére szorultjai általában mindenhol a bevándorló kétkézi munkások, hiszen ők azok, akik (akár kevesebb fizetésért is) hajlandóak elvégezni azt a munkát, ami a többségi társadalom nagy része számára már rangon alulinak tűnik. Ezt a nemzetközi migrációelmélet egyébként „szekunder munkaerőpiacnak” nevezi.²

A kötet az illusztrációk (ábrák, térképek, táblázatok) jegyzékével kezdődik. A viszonylag hosszú köszönetnyilvánítást követően hat fejezetet keresztül olvashatunk az amerikai bevándorló munkások életéről, és arról, hogy hogyan vették ki részüket a modern amerikai infrastruktúra kiépítéséből. Az elemzés az 1820-as évektől indul és az 1870-es évekig halad előre, tehát az amerikai bevándorlás második szakaszával foglalkozik.³ A szerző célja a bevándorló munkások történetének társadalomtörténeti szempontú vizsgálata, mégpedig az etnicitás, a maszkulinitás, az identitástudat, és az ipari fejlődés kérdéseinek összefüggéseiben.⁴ A kötetnek két fő vizsgálati iránya van: egyrészt azzal foglalkozik, hogy hogyan látták magukat, saját életüket ezek a bevándorló munkások, másrészt pedig az érdekl, hogy hogyan tekintett rájuk a jómódú, illetve az átlagos amerikai polgár. Bevezetőjében megfogalmazza a kulcsproblémát: „Őszintén szólva túl keveset tudunk arról, hogy hogyan működött a munka és a haladás azoknak a perspektívájából, akik az árkokban vagy a vasúti töltéseken dolgoztak.”⁵ Fontos célkitűzése a kötetnek, hogy megjelenítse, hogy ezek az idegenben született munkások miként próbálták megőrizni identitásukat, vagyis sokkal inkább hogyan próbáltak identitást „szerezni” maguknak. Ezt a célját egyébként maradéktalanul teljesíti is.

A hat fejezet eltérő probléma-területeket jár körbe. Az elsőben áttekintő jelleggel szól a korszak bevándorlóinak jelentősége és az irántuk tanúsított megbecsülés mértéke közötti ellentmondásról. A másodikban az ír bevándorlók életét vizsgálja részletesebben, Indiana állam példáján keresztül. Tovább

2 Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete. NKE, Bp. 2014. 29–30. o.

3 Carl L. Bankston III (ed.): Encyclopedia of American Immigration. Pasadena, 2010. 557–558. o.

4 Dearing 2016: 5. o.

5 Uo. 6. o.

halad nyugat felé a harmadik fejezet, amelyből kiderül, hogy Illinois államban sem volt jobb sorsa az ír származású munkásoknak. A transzkontinentális vasútvonal építése, az azon dolgozó bevándorlók, és a mormonok történelmi viszonyrendszerével foglalkozik a negyedik fejezet. Ebben egyébként egy újabb érdekes szempont is megjelenik, mégpedig a maszkulinitás kérdése, ami egészen újszerű a bevándorlástörténeti kutatásokban. Az ötödik fejezet a transzkontinentális vasút befejezéséről és az ebben nagy szerepet vállaló kínai bevándorlók történetéről szól. Az utolsó fejezetben pedig egy rövid összefoglalást kap az olvasó a bevándorló munkaerő és az amerikai „haladás” történelmi összefüggéseiről és annak historiográfiájáról. A kötet végén végjegyzetek, forrás- és irodalomjegyzék, illetve név- és tárgymutató található. Kiegészíti még a könyvet egy gazdag illusztráció-anyag is.

Ryan Dearinger 2009 óta az Eastern Oregon University történésze, elsődleges kutatási területei az amerikai nyugat története, a bevándorlástörténet, a munkástörténet és a kisebbségek története. A vizsgált könyvben publikált kutatásaiból kiderül, hogy az 1800-as évek amerikai társadalmában széles körű nézet volt, hogy a fejlődés fő letéteményese a független, civilizált, vállalkozó szellemű, szorgalmas, röviden szólva tehát a „született amerikai” karakter. Ezzel szemben a fejlődés leglátványosabb jeleit, vagyis az utakat, vasutakat, csatornákat nem ők, hanem a bevándorlók munkáerejének felhasználásával építették fel. Korabeli véleményvezérek ezeket a munkásokat általában szükségesnek tartották, de civilizálatlan, részeges, erőszakos, improduktív jelzőkkel illették. Érdekes, ahogy a kötet ezt az ellentmondást körüljárja, bemutatja a korabeli tévhiteket, és feltárja a bevándorlók, illetve vendégmunkások problémáit, boldogulási nehézségeit.

A szerző több helyen is felhívja a figyelmet a fejlődés (progress) definiálásának fontosságára. Nem mulaszt el rámutatni a szomorú történelmi tényre, hogy ez az ún. fejlődés, amely a modernizáció „terméke” volt, mindenhol rossz életkörülményekkel, embertelen munkakörülményekkel, alacsony fizetésekkel és sok szenvedéssel járt együtt azok számára, akik a tényleges munkát elvégezték, hogy a fejlődés megvalósulhasson. Mindehhez az is hozzájárult, hogy sokszor még a munkaerőpiac sem kezelte őket fair módon és a szakszervezetek támogatását sem élvezték. Ezt Dearinger a kötet második fejezetében, az Indiana állambeli ír árokások példáján világítja meg.⁶

Nem csak a korabeli társadalom ellenszenvével kellett viszont szembenéznie a korszak bevándorlóinak. Az utókor emberében is fennmaradt az a

6 “A Wretched and Miserable Condition”: Irish Ditchdiggers, the Triumph of Progress, and the Contest of Canal Communities in the Hoosier State.

vélemény, hogy a bevándorlók „kulturálisan alacsonyabb rendűek” voltak a született amerikaiaknál, különösen a vizsgált korszakban. Dearinger nagyon szemléletes példát mutat be erre a kötetben. *Grenville M. Dodge* tábornok, aki a Union Pacific Railroad vezető mérnöke volt, egy csúnya esetet írt le *How We Built the Union Pacific Railway*, azaz *Hogyan építettük fel a Pacific vasutat* című memoárjában. A leírás szerint a saját, Union Pacific-es ír munkások és a Central Pacific-nek dolgozó kínaiak egy véletlen baleset miatt összetűzésbe keveredtek, minek során kölcsönösen, és szándékosan gyilkolták a másik nemzetiségbeli munkatársaikat. A vérfürdő durva volt, Dodge véleménye szerint pedig ezek a „vad, civilizálatlan kegyetlen emberek” végeredményben veszélyt jelentenek erre a nagy és nemes amerikai teljesítményre. Következésképpen nem kellene alkalmazni őket. Ezt az esetet azóta is sokszor szokták emlegetni, amikor az 1820–1870-es évek bevándorolt munkásait jellemzik. Az egész történettel csak egy probléma van – állapítja meg Dearinger – mégpedig az, hogy minden valószínűség szerint sohasem történt meg. Egyrészt a Central Pacific-es bevándorlók sosem dolgoztak közvetlenül a Union Pacific ír vendégmunkásai mellett. Másrészt a Dearinger által átvizsgált forrásokban (az Union és a Central közötti levelezések, az alvállalkozók jelentései, telegramok és megbízhatóbb újságok) erre az eseményre semmi sem utal.⁷ A szerzőnek még azt is sikerült megtalálnia, hogy Dodge honnan vette az inspirációt ennek a kitalált eseménynek a megírásához. A *Harper’s Weekly* című lap 1869. május 29-i számában jelent meg egy rajz „Munka a Pacific vasútvonal utolsó mérföldjén – európai és ázsiai munkások keveredése” képaláírással. A rajz brutális faji erőszakot ábrázolt, a Dodge leírásának részleteire nagyon emlékeztető mozzanatokkal.⁸

A történészek már sokat foglalkoztak e korszak megosztó jellegével és alkotmányos dilemmáival, a korabeli lokálpatriotizmussal, céges kapzsisággal és politikai machinációival. Dearinger kritikusan közelíti a történész szakma felé is. Hibaként rója fel a szakmának, hogy általában kevés figyelmet kap egy sokkal mélyebb dilemma: az éles választóvonal, ami a nem-amerikai építőmunkások tíz- és százazrei, és a társadalom azon része között feszült, akik a bevándorlók munkájának gyümölcsét élvezték.⁹ A szerző rámutat, hogy az amerikai haladás letéteményese a XIX. században jellemzően a bevándorló- és a rabszolgamunka volt. Míg az utóbbival sokan és sokat foglalkoznak a történettudományban, az előbbi sajnos nem kap elegendő figyelmet.

7 Dearinger 2016: 189.

8 Uo.

9 Dearinger 2016: 194.

Ez egy konfliktusokkal teli korszak volt. Dearinger rávilágít arra, hogy az amerikai történetírás sok olyan politikai, társadalmi, vagy akár etnikai konfliktus történetét feldolgozta, amelyek jellemzőek voltak az időszakban. Ugyanakkor vannak olyan társadalmi konfliktusok, amelyek fontossága nem marad el ezektől, a szakma mégis mostohán bánt velük. A XIX. század utolsó harmadának és a XX. század elejének óriási gazdasági fejlődését, és hosszabb távon az Egyesült Államok világhatalmi státuszát megalapozó infrastruktúra-hálózat felépítőinek története fontosságában semmiképpen nem marad el a XIX. század többi jelentős eseményétől. Mégis, alig található modern történetírói módszerekkel készült szakirodalom a témában. A szerző ezt a hiányosságot is szeretné enyhíteni ezzel a könyvével.

A könyv lendületes, olvasmányos stílusban, széleskörű primer forrásfeltárással és szakirodalom-bázisra támaszkodva tárja elénk az Egyesült Államok és az ipari forradalmak történetének ezt a rendkívül izgalmas szeletét. A forrásokat hat különböző állam, Kalifornia, Connecticut, Illinois, Indiana, Utah és Wyoming levéltáraiból és kutatóközpontjaiból, valamint a Kongresszusi Könyvtárból gyűjtötte össze. 80 korabeli újság cikkeit elemmezte, és beépítette a munkába számos szövetségi, és egyes államok kormányzati dokumentumait, csatornázási és vasúti társaságok anyagait, és sok más XIX. századi nyomtatott forrást is. Ezek mellett 16 oldalas bibliográfiájában rengeteg önálló kötet, folyóiratcikk, kézirat és doktori disszertáció is szerepel. Látványos tehát a felhasznált források és szakirodalom széles köre, amire megállapításait alapozza. Dearinger történeti elemzései átfogóak, alaposak és jól kiegészítik a korszakról alkotott korábbi szakirodalmi ismereteket. Az amerikai bevándorlással kapcsolatban általában a harmadik szakaszt szokták a kutatók gyakrabban vizsgálni, éppen azért, mert ekkor indult az „Újvilág” felé a legnagyobb embertömeg. Így a korábbi szakaszok kevesebb figyelmet kapnak a szakma részéről. Ez a kötet már csak emiatt is hiánypótló, emellett pedig az „előzmények” részletes bemutatásával jó alapot nyújt az ún. második ipari forradalom korszakában elindult, és az első világháború által megakasztott „nagy bevándorlás” kutatásához is.

Ryan Dearinger: *The Filth of Progress. Immigrants, Americans, and the Building of Canals and Railroads in the West.* (A haladás mocska. Bevándorlók, amerikaiak és a csatornák és vasutak építése a Nyugaton) University of California Press, Oakland, 2016. 310 o.

Rakita Eszter